

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinae Pontificiae Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiae Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiae, à P. Concina violatae

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 5. Quid sentiendum de Contractu Germanico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63780)

modo constituentur in pecuniis, neque excedant quinque florenos annuos pro centum florenis in summam capitalem datis. Si quid autem expensarum aut oneris in emptione Censuum subeundum sit, id solus emptor præstare jubetur. Demum consulitur indemnitati agricolarum, qui cogente necessitate futuram messem vendunt, vel pro mutuatis pecuniis frumentum restituere pollicentur. Hæc fere sunt, quæ in Jure Bavarico circa præsentem materiam statuuntur. Ubi adverto, quod jam sæpius insinuaturn est, non scrupulose laborandum esse de vocibus, quas è vernacula lingua ad literam latinè dedimus. Unde sæpius conjungi videmus *mutuum cum censu*, cum Germani justitiam & honestatem contractuum potius, quàm vocabula sectentur. Alterum quod advertendum noto, est, hanc novam editionem Juris Bavarici absolutam esse Anno 1616. quo MAXIMILIANUS Dux WILHELMUM Patrem adhuc superstitem, & deposito Regiminis onere Monachii commorantem, eximia pietate venerabatur.

(a) Landrecht Tit. 13. Art. 11.

(b) Lib. 2. tit. 1.

§. 277.

Ex his conficitur, etiam post Decisionem GREGORII XIII. præter Mutuum gratuitum, approbatos vel toleratos à Principibus Baviaræ esse contractus aliquos, ex quibus annum lucrum pro summa quadam capitali pecuniaria percipi possit, non attendendo ad titulum lucri cessantis, damni emergentis, aut alium similem, qui ad pereipiendum emolumentum in mutuo sufficeret. Theologi Romani & Ingolstadienses, ex quorum consilio WILHELMUS Dux formulas quasdam contractuum fieri curavit, censuerunt, posse celebrari emptionem Censuum cum eo, qui haberet bona immobilia fructifera: societatem autem cum eo, qui tan-

Art. 4.
QUID SENTIENDUM
DE CONTRACTU
GERMANICO.
De Contractu
Germanico

tum industria valeret: Censum tamen personalem utrinque redimibilem ob multa pericula non credebant admitti debere, quamvis juri naturali non repugnaret. Posse autem dari aliquem contractum, in quo quinque pro centum accipiantur; supponit GREGORIUS XIII. neque condemnare eundem intendit, donec melius, quid de eo sentiendum sit, decernatur. (§. 264.)

§. 278.

Refertur
opinio R.
D. Amort,

Juvat de ejusmodi Germaniæ ac Baviaræ contractibus percipere mentem Cl. D. EUSEBII AMORT, qui puritatem Theologiæ Moralis in nostra Patria summopere cordi habet, & à P. Concina (a) vocatur *sanioris doctrinæ Assertor*. Hic igitur docet, (b) quòd Contractus Censualis in Germania usitatus, sit *juris realis in re usu consumptibili pro jure personali ad eandem in specie* (Juridico idiomate dicitur *in genere*) *rem nullo alio charitatis aut justitiæ titulo debita permutatio, & inæqualis valoris per censum lege taxatum legitima compensatio*. Hunc Contractum Germanicum per hoc differre à mutuo censet, (c) quòd in Mutuo creditor pro jure reali in re usu consumptibili accipiat jus personale ad eandem rem, nulli conjunctum periculo sortis, lucri cessantis aut damni emergentis; aut si pro jure reali accipit jus personale conjunctum cum periculo, id vel ex obligatione justitiæ vel charitatis, aut ex motivo ultroneæ largitatis faciat: Econtra contractus censualis germanicus solum locum habeat, ubi creditor pro jure reali accipit jus personale conjunctum cum periculo notabili amittendæ sortis, aut cessaturi lucri, aut emersuri damni, nullo ipsum ad subeundum tale periculum obligante titulo justitiæ aut charitatis.

(a) *De usur. contr. trin. pag. 243.*

(b) *De Contract. Censual. §. 3. concl. 8.*

(c) *Ibid. §. 4.*

§. 279.

§. 279.

Phraſeologia hæc videtur, explicandæ naturæ contra-^{Qua non videtur ſatisfacere.}ctus germanici parum accommoda. Nam inprimis contra-ctus *Permutationis* ſumi hoc loco videtur nimis generali-ter, prout competit omnibus prorsus contractibus, inducentibus aliquam obligationem. Battologiæ argueretur, qui in describendo aliquo contractu, loco emptionis diceret permutationem juris realis in pecunia pro jure reali in equo; loco conductionis nominaret permutationem juris realis in pecunia pro jure personali ad usum rei alienæ &c. Quid opus multis ambagibus? *Permutatio juris realis in re usu consumptibili pro jure personali ad eandem rem in genere*, est formalissimè *mutuum*, insolita verborum circuitione descriptum. Neque reliqua differentię loco apposita verba distinguunt hunc contractum à Mutuo. Nam quòd *nullo alio charitatis aut justitię titulo debita* sit hæc permutatio, ad honestatem contractus pertinet, non ad explicandam contractus naturam; sicut venditio frumenti est & manet venditio, licet charitas obstrinxisset ad frumentum gratis mutuandum. Vicissim Mutuum potest fieri, siue Charitas aut Justitia ad liberalitatem obliget, siue non obliget. *Inæqualitas valoris* inter jus reale & personale, orta ex conjuncto periculo sortis, lucro cessante aut damno emergente, & per censum compensanda, pariter non distinguit hunc contractum à Mutuo, in quo juxta omnes ex titulo damni emergentis compensatio aliqua fieri debet, quin propterea evertatur contractus Mutui. Si dicas, jus personale conjunctum cum periculo accipi in Mutuo ex motivo ultroneę largitatis: bene habet; fatendum igitur est, intrinsecum discrimen Mutui à contractu permutatorio consistere in eo, quòd Mutuum fiat gratis; alius autem contractus fiat interveniente pretio. Hac autem ratione nemo remotior est ab usura, quàm qui maximas usuras exercent: cùm enim isti nullas pecunias velint dare gratis,

tis, nunquam censentur mutuum contrahere, extra quod tamen non datur usura. Supponimus contra usurarum patronos, quod esse gratuitum, non ad substantiam, sed solum ad naturam mutui pertineat. (*Diff. I* §. 194. 195.) Nihil itaque in descriptione Amortiana reperio, quo contractus germanicus discernatur à Mutuo. Id facile do, condiciones illas, quas Cl. iste Theologus ad licentiam Censui Germanici requirit, idoneas omnino esse, quibus permoveantur Populi vel Principes ad inducendam aliquam contractus formam, per quem pecunia collocari possit ad lucrum. Id autem neque mihi persuaderi patior, neque aliis persuasum volo, quod permutando jus reale in re usu consumptibili pro jure personali ad eandem rem in genere, celebretur revera alius contractus distinctus à Mutuo. Vereretur, ne P. Concina fabellam de *Cluca Bohemica*, & *Captur Polonico* (a) familiari ioco, ut inter amicos assolet, in me detorqueret.

(a) *De us. Contr. tr. fol. 406.*

Contra-
ctus iste,

§. 280.

Si quæras, cui igitur alteri pactorum classi annumerandus sit iste contractus in Bavaria usitatus? Meminisse te volo eorum, quæ sæpe monui, nempe nostrorum temporum & provinciarum contractus non esse regulandos, nec juxta nomina, nec juxta leges contractuum in Jure Romano usitatorum. Si statueremus contractum, quocunque sive certo, sive incerto nomine appellatum, qui Charitatis & Justitiæ legibus non adversetur, Reipublicæ simul sit utilis & à Principe permissus, non video, quid ultra exigi possit; sive jam dicamus eum accedere ad Romani Juris permutationem, sive emptionem, sive societatem, sive ad contractus innominatos *do ut des*. Certè Charitatis & Justitiæ observantia illum contineret intra limites juris naturalis: consensus Principis efficeret, ut non adversaretur legibus positivis humanis: utilitas Reipublicæ persuaderet, eum non peccare in regulas Poli-

Politica. Aliud ad contractum legitimum & licitum requiri, planè non perspicio, salvis cæteroquin obligationibus, & officiis, ad quæ quemlibet particulares rationes adstringunt. (§. 39.)

§. 281.

Vi contractus Germanici, qui passim in Bavaria celebratur, Titius dat centum Cajo, qui vel bona immobilia frugifera possidet, vel industria ac opera sua lucrari solet, vel ex aliis juribus, titulis aut nominibus honesta emolumenta percipit: Cajo vicissim se obstringit ad quatuor vel quinque annua tamdiu præstanda, donec restituat centum: in sortem non computatis illis quinque annuis: restitutionem summæ hujus capitalis ex speciali adjecto pacto, vel Titius exigere, vel Cajo facere pro libitu quandocunque potest, modò per aliquot menses præmoneat alterum: utriusque autem jus vel onus transit ad hæredes. Iste contractus in Bavaria, & alibi quotidie celebratur, à Principibus toleratur, Tribunalium sententiis firmatur. Inquiramus modò, an hic contractus observet singula ad honestatem contractus requisita, Justitiam, Charitatem, Consensum Principis, Utilitatem Reipublicæ, juxta ea quæ suprà posuimus. (§. 7. seqq.)

§. 282.

Contractus iste ex sua natura non videtur lædere Justitiam, cum servet æqualitatem inter summam capitalem centum, & jus ad annua quatuor vel quinque. Suppono emolumenta quædam obvenire Cajo, ad quorum partem jus alteri constituere potest; si enim Cajo nulla emolumenta neque ex datis centum, neque aliunde acquireret, æquè ineptus & inutilis esset hic contractus, ac est emptio sine merce præsentem vel futura. Pretium autem Juris ad partem emolumentorum aliter determinari non potest, nisi vel ex lege Principis, vel ex communi æstimatione hominum. Ubi igitur communi usu, scientibus & tolerantibus Principibus, pro sin-

Diff. III.

Aa

gulis

Si ritè explicetur,

Non videtur lædere Justitiã:

gulis centenariis comparantur quatuor aut quinque annua, æqualitas omnino servata dicitur. Neque credendum est, æqualitatem cum summa capitali haberi per ipsam restitutionem hujus summæ; censum autem annuum intendi solummodo posse ad compensandam inæqualitatem ex periculo sortis, lucri cessantis aut damni emergentis inductam. Hæc ratiocinatio oritur ex Idea Mutui, quam à præsentī contractū germanico longissimè semotam cupimus. Nam Contractus iste, ex sua natura non tendit ad recuperationem summæ Capitalis, quod fieri solet in mutuo: sed directè tendit ad comparandum censum annuum: pactum autem adjectum, quo contractus iste fit utrinque redimibilis, est merè accidentale, quod nec constituit, nec evertit substantiam contractus; sed solummodo obligat ad novum contractum, quo prior rescindatur. Sicuti licitum est mutuo consensu resolvere alios contractus, ita licebit etiam resolvere hunc contractum germanicum: si autem licet dissolvere, licebit etiam se pacto speciali ad dissolutionem istam obligare. Substantia mutui est, ut reddatur tantundem: induceretur igitur inæqualitas, si ultra summam capitalem aliquid ex pacto daretur in mutuo absque interventu alterius legitimi tituli. Econtra substantia contractus germanici est, ut acquiratur jus ad annum emolumentum. Unde in contractū Mutui respicitur æqualitas inter summam mutuo datam, & summam in genere eandem restituendam: in contractū autem germanico servanda est æqualitas inter summam datam, & jus annui census (a) Ne autem pactum de contractū ad utriusque lubitum dissolvendo, utpote onerosum, lædat æqualitatem, providendum haud dubiè est: sed non aliter determinandum, quàm ex communi æstimatione hominum: nam *pretia rerum non ex affectu, nec utilitate singulorum, sed communiter funguntur.* (b) Nihil igitur ordinariè deesse videtur ad Justitiam hujus contractus: si tamen in casu particulari venditor se nimium gravatum sentiat, con-

contractus auctoritate Magistratum ad æqualitatem erit reducendus.

(a) Circa eandem rem posse fieri diversos contractus, certum est: (§. 246. seq.) unde etiam circa eandem rem pro diversitate contractus, diversa ulna metienda erit æqualitas. Equum, quem possum commodare gratis, possum locare pro mercede alteri, qui habet unde solvat, absque læsione justitiæ. Commodatarius servat æqualitatem, restituendo equum: Conductor non servaret æqualitatem, nisi præter equum, daret mercedem ad compensandum usum equi. Sic etiam possum pecunias meas mutuo dare gratis: possum easdem adhibere pro comparando censu. Æqualitas in mutuo exigit restitutionem sortis in eadem bonitate & quantitate: æqualitas in acquirendo censu exigit paritatem æstimabilitatem mercis & pretii. Non comparamus usum equi cum usu pecuniæ, sed id solum evincimus, circa eandem rem posse fieri diversos contractus, qui diversam exigunt æqualitatem.

(b) *L. 33. ff. ad Leg. Aquil. l. 63. ff. ad Leg. Falcid.*

§. 283.

Neque *Charitas* per Contractum Germanicum læditur, quando ille, qui meis pecuniis indiget, possit vicissim carere parte fructuum, qui mihi proderunt. Habet fortè necessitatem, ut dem pecunias, quibus carere possum: non tamen habet necessitatem, ut pecunias concedam per contractum gratuitum. Sicut ille rationabiliter à me petit pecunias; sic ego rationabiliter cum eo contractum celebroy vi cujus possim exigere certam partem fructuum, quos ex bonis immobilibus, vel ex industria sua, vel ex aliis juribus, actionibus aut nominibus percipere solet. Si igitur metiamur contractum germanicum ex facultate propria & necessitate aliena, quæ mensura Charitatis est, (§. 8.) deprehendemus, non exerceri quidem liberalitatem, sed nec lædi Charitatem: imò magnum plerisque præstari beneficium, cum sæpissime sterilis marcescat industria, nisi irrigetur aliena pecuniâ.

Aa 2

Ipfa

Ipsa bona immobilia, quæ vel ex naturali foecunditate, vel ex civili obligatione fructus ferunt, redderentur sæpe inutilia, nisi ope pecuniæ alienæ accederet cultura. Nulla igitur Charitatis lex impedit, justo ac æquali pretio partem fructuum alienorum annuatim acquirere, donec refuso pretio jus istud redimatur. Quid magis Charitati consentaneum, quàm rogante venditore emere, & iubente illo rursus vendere? Si venditor concedat emptori parem facultatem retrovendendi, censetur sibi ipse imponere optandam & felicem necessitatem ab onere censuum se liberandi. Favorabile venditori est pactum, quo redimere possit jus censuum: sæpe favorabilius illi ipsi est pactum, quo redimere debeat jus censuum. Unde in multis locis Magistratus non permittit subditos vendere censum, nisi ad certum annorum spatium. Interest Reipublicæ, ut importunitas creditoris stimulet industriam debitoris, qui facilè onus censuum transmittit ad hæredes post mortem, nisi ex pacto compelli possit ad refundendum pretium in vita.

§: 284.

Fit consen-
tiente
Principe:

De Consensu Principis non est quòd simus solliciti. Dicto contractui præstant tolerantiam Principes, consensum Magistratus, firmitatem Judices: neque ullæ leges obstare videntur. Constitutionem quandam PIL. V. de Censibus, quæ posset hic objici, Romæ quoque judicatum est non obligare in Germania: imò tantum in dominio summi Pontificis viget, vel fortè etiam in aliquot aliis locis Italiae. Verba hæc sunt exscripta ex literis magni cujusdam Theologi, qui Romæ Consultationibus de Usura interfuerat, anno 1583. datis. Neque obstat Lex Imperii, qua census utrinque redimibiles videntur prohibiti; nam legem hanc in plerisque provinciis nec fuisse promulgatam, nec in usum deductam, aliàs monuimus. (§. 205. 274.) Certè consuetudo universalis celebrandi ejusmodi contractus utrinque redimibiles in plerisque Provinciis recepta, & à Prin-

à Principibus potestatem legislativam habentibus tolerata, legem illam Imperii, si aliquando vim obligandi habuisset, jam pridem abrogasset. In Bavaria nostra conabatur quidem WILHELMUS Dux contractus subditorum ad certas formulas restringere: sed Bavari formularum apices relinquunt Notariis, & simpliciorum contrahendi modum amant, vi cuius unus dat summam pecuniariam: alter concedit jus ad partem fructuum, qui sibi undecunque provenerint, annuatim præstandam; utervis quando rerum suarum commoda aliud exigunt, monet alterum de contractu resolvendo, cui alter, nisi gravis obstet difficultas, parere obstringitur. Parum autem sunt solliciti, an in instrumento obligationis adhibeantur voces vernaculæ, quibus contractus mutui, vel contractus emptionis, vel simpliciter præstatio census significetur. Non verba, sed obligationem utriusque contrahentis intendunt, (a) idque meliore & iustiore, quo fieri potest modo, cum certò sibi persuadeant, iusto & licito modo fieri id posse, quod fieri à viris doctis & piis vident, assistentibus iudicibus, & actionem dantibus.

(a) Arg. l. 15. C. de testam.

§. 285.

Utilitas Reipublicæ ex his contractibus proveniens, ex *Est utilis* iis potest colligi, quæ suprà à Deputatis Reipublicæ Augu- *Reipubli-* stanæ, (§. 254.) & Statibus Provincialibus Baviaræ (§. 266.) *ca:* allata sunt, eo rationum pondere, ut Episcopi & Ducis animus ad alia consilia inclinaverint. Varia manuscripta consilia sæculo XVI. quo de his rebus in utramque partem disputabatur, Principibus exhibita, in manibus meis sunt, ubi contra census ex Constitutione Piana probatos multis rationibus ostenditur, posse ejusmodi Census esse utiles in aliis regionibus, summopere autem noxios fore in his provinciis: deprehendi tamen, omnibus incommodis, quæ Censibus

Aa 3

oppo-

opponerentur, provisum fore, si Census essent utrinque redimibiles.

§. 286.

*Hinc pas-
sim conse-
tur licitus.*

Si igitur Bavarix nostræ incolis persuasum sit, ejusmodi contractum non adversari Charitatis aut Justitiæ regulis : si vel approbationem, vel saltem permissionem Principis pro illo habeant : si utilitatem tam communem, quam privatam creditorum & debitorum exinde promoveri experiantur : planè etiam persuasum habent, secura conscientia se illum celebrare, quocunque tandem nomine ipsum indigitare placeat. Nolo tamen imitari Doctores celeberrimos cujusdam Collegii, qui, referente Bernardino de BUSTI, (a) eo tempore quo de honestate Montium Pietatis acriter decertabatur, laudabant istud institutum, negabant tamen, in eo intervenire Mutuum. Si queratur, pergit Bernardinus, quo ergo nomine vocabitur iste contractus? dicunt: Deus qui hunc mirabilem modum subveniendi pauperibus inveniri fecit, ipse adinveniat, & det nomen proprium ipsi.

(a) In Defensor. tr. 2. p. 3. arg. 50.

§. 287.

*Accedit
ad emptio-
nem Cen-
sus:*

Unde si importunè urgeas, ad quem contractum inter eos, qui aliàs noti sunt, hic contractus germanicus propius accedere mihi videatur, non dissimulabo sensum hac de re meum, qui tamen nequaquam præjudicabit contrahere more consueto volentibus, cum nihil de licentia aut turpitudine hujus contractus decidere, sed solummodo quid fieri soleat, in medium proferre proposuerim, judicio de honestate aut inhonestate aliis relicto. Videtur igitur hic contractus germanicus proximè accedere ad *Emptionem Censuum utrinque redimibilis*. Quòd ejusmodi emptio census utrinque redimibilis ab antiquis fuerit improbata, à recentioribus cum formidine defen-
sa,

sa, non obest ejus licentiæ. Exemplum dedimus in Titulo Lucri cessantis. (*Diff. II. §. 26. lit. b.*) A plerisque hæc emptio non fuit improbata tanquam æquitati naturali adversa, sed solummodo tanquam non admittenda ob usuræ periculum. (a) Ajunt Bavari, etiam bellum esse periculosum, mercaturam esse periculosam, administrationem regni esse periculosam, imò Sanctissimos Viros horruisse Ecclesiasticas Dignitates, Episcopatus, Papatum, ob summa pericula &c. & tamen ista nec debere nec posse improbari tanquam inhonesta. Dein censent, mitigato jam per longum usum præjudicio, quo ejusmodi Census utrinque redimibiles olim laborabant, aptius hodie contractum istum explicari per emptionem census, quàm per contractum Societatis, quæ nisi inter mercatores, aut alios negotiatores in Bavaria nostra iniri vulgo non solet: nihil autem frequentius esse quàm emptionem & venditionem, non rerum tantum, sed etiam jurium, actionum, & nominum.

(a) Cl. D. AMORT. *de Contr. Cens.* §. 12.

§. 288.

Si igitur *emptionem Census utrinque redimibilis* nominare placeat, dicent Germani nostri, le pretio pecuniario, cujus quantitatem ex communi usu & æstimatione metiuntur, emere jus ad annuam præstationem ex fructibus undeunde venditori obvenientibus. Supponitur itaque, fructus aliquos venditori obvenire ad vitæ sustentationem non absolute necessarios: & hinc necessario fieri debet selectus personæ, ita ut contractus iste iniri non possit cum illis, quibus præter necessariam vitæ sustentationem nulla emolumenta obveniunt, neque ex rebus immobilibus aut mobilibus, neque ex arte & industria, neque ex negotiatione, aut aliis juribus personalibus. Notabilis hæc est differentia hodierni contractus ab eo, qui decisioni GREGORII XIII. fuit propositus. In illo enim Theologi Romani præcipue observabant

*Hinc non
potest cum
quolibet
iniri:*

voces

voces *cujusvis conditionis homini*, (§. 262.) & ob hæc præcipuè verba credebant, eum ad nullam contractuum speciem reduci posse, nisi ad mutuum: si enim ineatur cum eo, qui annua emolumenta ultra necessariam vitæ sustentationem non habet, nec emptio, nec census, nec societas consistere potest, ut facile patet consideranti. Dein in formula Pontifici proposita eodem prorsus modo conceditur ei, qui pecunias tradit, jus accipiendi quot annis censum, & accipiendi postea totam summam capitalē, quod planè videtur contra substantiam emptionis, quæ non potest æquali jure tendere in mercem, & in recuperationem pretii. Emptio enim fit per mutuum consensum de pretio dando pro merce: consequenter tendit solummodo ex parte emptoris ad pretium dandum, & mercem obtinendam. Si tamen adjiciatur pactum de retrovendendo, hoc versatur extra emptionis substantiam: nec pretium ad emptorem redit per priorem illam emptionem, sed per novam retrovenditionem, adeoque per novum contractum, ad quem ineundum obligat pactum priori emptioni præter ejus naturam adjectum. An autem emptio ex parte tantum unius, vel ex parte utriusque sit redimibilis, non obest substantiæ emptionis, quæ ex natura sua utrinque perpetuam producit obligationem. Legem autem humanam, quæ ejusmodi facultatem reemendi & retrovendendi inhibeat, nullam apud se in usum deductam Germani asserunt.

§. 289.

Et requiritur justum pretium.

Difficultas moveri potest circa pretium, quod ob pacta uni vel alteri parti onerosa minui vel augeri debet. Per leges Imperii & Baviaræ justum censetur pretium, si pro centum emantur Censui quincunces, ex parte solius venditoris redimibiles. Quando autem his temporibus passim eodem pretio emi videmus quincunces Censui etiam ex parte emptoris redimibiles, injustitiæ tales contractus ex hoc solo

ar-

arguere non auderem. Nam imprimis triplex [mercium] plerumque datur pretium, summum, medium, infimum: in præsentia materia leges de pretio censuum non in eo rigore receptas experimur, ut non liceat stante eodem pretio pactum aliquod venditori onerosum adjungere, præsertim cum varia pericula frequenter etiam emptoris conditionem reddant notabiliter deteriore. Dein alibi notatum est (§. 199. seqq.) non eandem esse diversis temporibus æstimationem pecuniæ vel mercium: pro diversa earum abundantia vel raritate, diversa sunt rerum pretia. Infirmitas est argumentum, quo hodie quantitas pretii æstimatur ex eo, quod ante centum vel ducentos annos censebatur justum. Denique non sibi persuadeant exteri, firmum fixumque esse pretium florenorum centum pro emendis censibus quincuncibus, præsertim in nostra Bavaria. Nam passim pro 100. florenis non nisi trientes aut quadrantes census, id est 4. aut 3. in singulos annos emi videmus: imò ubi olim empti erant census quincunces, eos ad longè minores reduci, emptores hodie magna patientia experiuntur.

§. 290.

Desiderabit quispiam exactam de conventionem ineunda notitiam in contrahentibus, & intentionem emendi, quam paucissimi fortè habebunt. Verùm credunt Germani, sufficere sibi implicitam intentionem contrahendi meliore quo fieri licet modo. Malè consultum esset innumeris hominibus, si distinctior contractuum notitia requireretur. Plures involvuntur species contractuum in Cambio, (§. 56. seqq.) in Montibus Pietatis, (Diff. II. §. 336. seqq.) aliisque ejusmodi negotiis, quæ pro majore Societatis humanæ commodo recens inventa, ab antiqua contractuum simplicitate recedunt. Horum omnium distinctam notitiam in plebeiis hominibus, nemo prudens exigit. Sæpius contingit, ut ab aliis rogatus formulam

Non requirit explicitam contrahentium intentionem:

Diff. III.

B b

lam

lam Chirographi conceperim de ejusmodi contractu celebrato, vel celebrando: nunquam alia formula usus sum, nisi quæ emptionem Censuum in bonis immobilibus constitutorum & ex parte venditoris redimibilium clavis verbis exprimeret: nunquam tamen eos, qui idem non observarent, damnare ausus sum, cum hac de re admoniti mox reposuerint, se parum curare formularum apices, sed contrahere velle licito quo fieri posset modo.

§. 291.

Neque
particula-
rem Titu-
lum.

Qui natura contractus germanici intimius perpenſa, Emptionem census à se celebrari existimant, colligent haud dubiè, non esse sibi scrupulosè attendendum ad particularem titulum lucris cessantis, damni emergentis &c. Nam Emptionis justitia tales titulos non requirit, nisi fortè ad augendum pretium. Cavendum sibi quis credet ab ea propositione, quòd contractus censualis germanicus utrinque redimibilis sit licitus, nullo existente particulari titulo periculi de amittenda sorte, lucris cessantis aut damni emergentis: nam juxta gravissimum Rdi D. AMORT edictum (a) *hæc propositio confingenda ac damnanda est.* Haud dubiè sacræ Congregationi Indicis hæc Regula ponitur: scit enim Urbs Romana, quòd indefessus hic Author plurimum laboris in scribendis libris suis impendat, quo Eminentissimos Patres & Romanos Theologos discutiendorum negotiorum molestia liberet. (b) Me tamen confixio ista ac damnatio à Cl. Authore imperata non feriet, cum de honestate contractus germanici nihil pronuntiem, sed sincerè quid in nostra Bavaria passim fieri soleat, enarrem. Ne autem Germani, particularis periculi immemores absque prævia lege damnari se conquerantur, Legislatores tam Civiles, quàm Ecclesiasticos officii sui admonet idem Cl. Author (c) his verbis: *Tam Jure Canonico quàm Civili statuendum est, ut in omni contractu censuali scripto exprimatur*

matur titulus aut periculi, aut lucri cessantis, aut damni emergentis, idque sub pœna nullitatis. An in proxima editione Corporis Juris adjungenda sit Novella istud statuens, ignoro: id scio, ejusmodi phrasès configenda ac damnanda est: *Jure Canonico & Civili statuendum est, idque sub pœna nullitatis*, à quibusdam minimè probari, tanquam ex affectata dictatoriæ potestatis usurpatione profectas, præsertim circa eum contractum, quem ipse hic Author nova verborum circuitione describit, & eo ipso nondum satis examinatum supponit. In mitiorem tamen partem interpretor Conclusiones hujus Authoris, quem summopere veneror. Nam Contractum Germanicum sine dictis titulis celebratum, esse damnandum in eo sensu, quo Cl. D. AMORT eum contractum intelligit, facile mihi persuadeo, cum ille nihil aliud intelligat, quam mutuum formalissimè sumptum. Nam *contractus realis, quo res fungibilis ea lege datur, ut eadem reddatur in genere*, quæ est definitio Mutui, (*Diff. I §. 30.*) per novam phraseologiam formalissimè est *permutatio juris realis in re fungibili pro jure personali ad eandem in genere*, quem conceptum Cl. D. AMORT statuit: reliqua enim, quæ adjungit, substantiam Mutui non evertunt. Nobis longè alia apparet natura contractus Germanici: videtur enim esse contractus, quo pro pecuniis emitur jus ad censum annuum: recuperatio summæ capitalis, quæ in Mutuo, & Permutatione Amortiana primariò intenditur, in hoc contractu Germanico non reddit vi illius contractus primi, sed vi contractus novi retrovenditionis, ad quem obstringit pactum priori emptioni adjectum. Ad hanc autem Contractuum speciem non requiri videtur titulus periculi, damni, aut lucri cessantis, nisi fortè ad statuendam majoris pretii æquitatem.

(a) *De Contract. Cens. person. §. 13. concl. 1.*(b) *In Præfat. ad Controvers. de Revelat. Agredan.*(c) *Cit. §. 13. Concl. 2.*

Non de-
fenduntur
pravi con-
tractus:

Facile mihi persuaderi patiar, usuræ aut iniustitiæ labe nonnunquam contractus infici, qui sine personarum delectu cum *cujusvis conditionis homine* absque periculo sortis, damni emergentis, aut lucri cessantis ineuntur ad captandum lucrum. Ubi enim Census annuus, qui emi possit, non datur, locum invenire non potest emptio Census, sed solummodo permutatio juris realis in pecunia pro jure personali ad eandem in genere, seu contractus Mutui, qui auctarium ultra sortem non admittit, nisi ex accidente speciali titulo. Ob ejusmodi autem abusus nequaquam id mihi arrogo, ut Contractum Germanicum ob non servatas regulas Mutui, universim damnem, contra usum Virorum doctrina & pietate illustrium. Neque culpandi sunt Principes, qui tolerant contractus ex sua natura honestos & utiles, quibus nonnullorum avaritia abutitur in pauperum quorundam perniciem. Nam *nec reus est mortis alienæ, qui cum suæ possessioni ex lapidibus murum circumduxit, aliquis ex ipsorum lapsu percussus intereat... alioquin nec ferramenta domestica & agrestia sunt habenda, ne quis eis vel se, vel alterum interimat: nec arbor aut restis, ne quis se inde suspendat, nec fenestra facienda est, ne per hanc se quispiam precipitet &c. &c.* (a) Vicissim neque propugnationem hujus contractus profiteor, cum Apostolicæ Sedi GREGORIUS XIII. reservasse videatur singulare examen, *ut quid de eo sit sentiendum decernatur.* Meum hoc loco fuit, planius exhibere etiam Exterorum oculis, quid in Germania, nominatim in Bavaria circa Decisionem GREGORII XIII. factum sit, & hodie circa Contractus Censuales fiat. An ad Charitatis & Justitiæ Leges omnia exacta sint, Apostolicæ sedis Judicio relinquo. Id tamen prognosticari licet, per libros vel contumelioso calamo, vel dictatoria potestate scriptos, quibus hodie mundus oneratur, nequaquam effectum iri, ut vel levissima

fima immutatio in Tribunalibus aut Contractibus Bayariæ inducatur.

(a) C. 8. XXIII. q. 5.

§. 293.

Colligitur ex hucusque disputatis, utiles esse Reipublicæ ^{dari au-} contractus aliquos, per quos pecunia collocari possit ^{tem tales} ad lucrum: formam horum contractuum posse esse diver- ^{contractus} sam, modò nihil fiat contra Charitatem, Justitiam, & Con- ^{licitos,} stitutiones Principum: novos ejusmodi contractus posse no- ^{supponitur} stro tempore in Rempublicam invehi, veteribus incognitos; cum vicissim etiam antiquis sæculis Viri sancti laudaverint & approbaverint conventiones, quæ non videntur respondere Ideis juniorum quorundam Theologorum. Talis videtur fuisse conventio, cujus mentionem alibi fecimus (*Diff. II. §. 319.*) ubi DESIDERATUS Episcopus Virodunensium à Theodeberto Rege, pro excolenda negotiatione civium suorum mutuas petiit pecunias *cum usuris legitimis* reddendas. Non absimilem conventionem probasse videtur S. GREGORIUS M. (a) qui Maurum à Felice Viro nobili quasdam merces 400. solidorum pretio accepisse narrat, atque promississe, se in singulos solidos sex siliquas, quarum viginti quatuor conficiunt solidum, lucri causa persoluturum, quæ usuræ æquabant quartam summæ capitalis partem: adeoque restituendi fuissent quingenti solidi. Sed cum Maurus ille infelicem expertus negotiationem, magnum damnum in illis mercibus passus esset, restitutis quadringentis & decem solidis, in desperationem planè conjiciebatur, si ad reliquos 90. solvendos compelleretur. Igitur S. Pontifex commiseratione motus, jubet Anthemium subdiaconum cum aliis præcipuis viris apud Felicem instare, *ut hac in re sicut Christianum decet & Nobilem, plus benignus quàm rigidus, plus misericors esse debeat, quàm districtus, & lucrum de damno alterius non expectet,*

B b 3

sed

sed recepta pretii sit sorte contentus, quatenus quidquid pauperi cesserit, omnipotens ei Deus multiplicata, sicut promisit, restitutione compenset. In utroque hoc exemplo (b) verum mutuum intercessisse non videtur, cum hi Sancti Viri injustitiam non agnoverint, sed Desideratus promiserit *legitimas usuras* Regi, de cuius Clementia & Liberalitate ipsi constabat: Gregorius verò tantum voluerit, ut Felix *de damno alterius* lucrum non speret, quo insinuat, potuisse illum lucrum sperare, si debitor meliorem sortem expertus fuisset in negotiatione. Quaecumque igitur contractus intervenerit, deducitur inde, facile dari posse contractum, vi cuius supra sortem aliquid possum exigere, si debitor sorte usus sit ad suum lucrum, modò illud non exigatur ratione mutui. Pari autem ratione arguitur, posse nostris temporibus contractum institui, ac usurpari ad eundem effectum collocandi pecunias ad lucrum apud eos, qui pecuniis ad magnum suum emolumentum usuri sunt: talem putant Germani esse eum contractum, quem hucusque ob oculos posuimus, neque facile se dimoveri à communi praxi patientur, nisi major, quàm sit Casuistæ Veneti, intercedat autoritas.

(a) In Registro lib. 7. epist. 37.

(b) Nolo aliud exemplum addere ex Sidonio Apollinari lib. 4. epist. 24. ubi Maximus post susceptum Episcopatum remittit usuras, quæ æquaverant Capitale. Addit autem Apollinaris, eum *piè* id concessisse *propter misericordiam*, voluisseque *medium relaxare*, cum totum possit exigere. Putat igitur Apollinaris, usuras illas remittendas esse ex peculiari ratione, tum quia Maximus post collocatas pecunias ad statum Episcopalem fuit evectus, tum quia debitor inopia premebatur: extra has circumstantias augmentum aliquod sortis non injustum credebatur: supposuit igitur, contractum fuisse à mutuo distinctum.

SECTIO